

Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanterinin (OBEDE) Geliştirilmesi ve Standardizasyonu

Müge YURTSEVER KILIÇGÜN¹

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, 36-72 aylık çocukların özbakım becerilerinin anne-babaları tarafından ne düzeyde desteklendiğini belirleyen bir envanter geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda "Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanterinin (OBEDE) geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış, tanımlayıcı istatistik değerleri hesaplanmış ve yüzdelik, z ve T puanları belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunda 36-72 ay arası çocuğu olan 228 anne ve 228 baba olmak üzere toplam 456 ebeveyn yer almıştır. Envanter, 5 dereceli Likert yapısında 62 maddeden oluşmaktadır. Envanterde özbakım becerileri "Temizlik ve Düzen" (19 madde), "Beslenme" (14 madde), "Giyinme" (16 madde), "Kişisel Güvenlik" (8 madde) ve "Dinlenme" (5 madde) olmak üzere beş temel boyutta değerlendirilmektedir. Envanterin özbakım becerilerindeki ebeveyn desteğini açıklayıcılık düzeyi yüzde 49.52, kriter geçerliği .89 ve güvenilirliği için yapılan Cronbach-alpha iç tutarlık katsayısı .96'dır.

Anahtar kelimeler: Özbakım, özbakım becerileri, özbakım becerilerinde ebeveyn desteği

Development and Standardization of Parental Support Inventory for Self-Care Skills (PSISS)

ABSTRACT

The purpose of this study is to develop an inventory for determining, what level is supported self-care skills of 36-72 months old children by their parent. For this purpose, validity and reliability analysis of "Parental Support Inventory for Self-Care Skills" were made, descriptive statistics values were calculated and the percentage values of z and T scores were determined. 228 mothers and 228 fathers with children between 36-72 months for a total of 456 parents have joined in the study group. Inventory is 5-point Likert structure and consists 62 items. Self-care skills in inventory are evaluated with the five basic dimensions which are "Cleanliness and Property" (19 items), "Nutrition" (14 items), "Dressing" (16 items), "Personal Security" (8 items), and "Rest" (5 items). Parental support explanatory level of inventory for self-care skills was found as 49.52 percent, criterion validity was .89 and Cronbach's alpha coefficient of internal consistency was found as .96.

Keywords: Self-care, self-care skills, parental support for self-care skills

GİRİŞ

Özbakım kavramına ilişkin ilk tanımlamalar, 1800'lü yılların ortalarına dayanmakla birlikte (Steiger & Lipson, 1985) günümüzde Orem'e (2001) atfedilmektedir. Özbakım becerileri, günlük yaşam becerileri kapsamında yer almaktadır (Neistadt & Marques, 1984). Bu beceriler bireyin başkalarına bağımlı

¹ Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, e-posta: mykilicgun@erzincan.edu.tr

olmadan yaşamını sürdürmesi için gerekli becerileri içermektedir. Kazanılan bu temel beceriler; bireyin yaşadığı doğal ve toplumsal çevreye uyumunu sağlayan davranışlardır. Özbakımla ilgili aktivitelerdeki başarı düzeyi (özbakım gücü), her insanda farklı seviyelerde gerçekleşmekle birlikte, çocukluktan ileri yaşlara doğru gelişim göstererek değişmektedir (Nahcivan, 2004). Kara (2001) bu değişimin bireyin; sağlık durumu, eğitimi, yaşam deneyimleri, yaşadığı toplumun kültürü, günlük yaşam olanaklarını kullanabilmesi gibi faktörlere bağlı olduğunu belirtmektedir.

Erken çocukluk döneminde temelleri atılan özbakım becerilerinin kazanılması çocuğun bağımsız ve kendine güvenen bir birey olmasında önemli adımlardan biridir (McCaleb & Edgil, 1994; McCaleb & Cull, 2000). Çocuklara erken çocukluk döneminde özbakım becerilerini kazandırmak için gerekli eğitim yaşantıları; evde ebeveynler, okulda ise öğretmenler tarafından sunulmaktadır. Katz'a göre (1999), beceriler yönlendirme, pratik yapma, tekrarlama ya da becerilerin doğrudan uygulanması ile geliştirilebilmektedir. Özbakım becerileri de öğrenilen davranışlardır (Sisson & Dixon, 1986). Fawcett (2005), özbakım becerilerinin merak, diğerlerinin talimat ve denetimleri ve bireyin deneyimlerinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Velioglu (1999), çocuğun erişkin tarafından bakımı sırasında özbakım gereksinimlerinin desteklenerek, rehberlik edilerek, gelişme sağlayan bir çevre oluşturularak ve öğretilerek kazanabileceğini vurgulamaktadır. Oktay'a (1985) göre çocuğa kazandırılacak bu temel beceriler; zamanla, yönlendirmeye ve özellikle de tekrara bağlı olarak kazanılmış davranışlara dönüşmektedir. Kısaca özbakım becerileri doğrudan öğretme yoluyla öğretilebileceği gibi, gözleme dayalı taklit yoluyla da öğrenilmekte ve zaman içindeki tekrar ve pekiştirmelerle davranışa dönüşmektedir. Çocuklar yapabilecekleri işler konusunda aileleri tarafından cesaretlendirmelidir. Çocuklar yapabilecekleri işleri kendibaşlarına gerçekleştirebilmelidirler (Beyazova ve Kutsal, 2000).

Özbakım becerileri erken çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine doğru gelişimsel bir sıra izlemektedir (AAMR, 1992). Bireyin uyum yeteneğinin gelişmesinde; günlük yaşam aktivitelerinin (yemek, giyinmek, temizlik gibi) bağımsız olarak yerine getirilmesi önemli bir yere sahiptir. Bu uyum yeteneği, fiziksel, sosyal ya da davranışsal faktörlere bağlı olabilmektedir (Öz, 2004). Normal gelişim gösteren bir çocuğun yaşamında erken yaşta başlayan özbakım becerilerinin gelişimi, anne babadan bağımsız olmanın başladığını gösterir. Tuvalet eğitimi, yemek yeme ve giyinme becerileri en temel özbakım becerileridir. Bu becerileri; el-yüz yıkama, diş fırçalama, burun temizliği ve banyo yapma becerileri izler. Bu sürekliliğin sonunda; tırnak bakımı, cilt bakımı, kozmetik ürünlerin kullanımı, saç bakımı ve cinsel organların temizliği gelir. Yaşa ve havaya uygun giyinme, elbise satın alma ve bakımını gerçekleştirme, ilaç kullanımı ve sağlıklı yemek yeme alışkanlığı diğer özbakım becerileridir (Varol, 2004).

Özbakım becerilerini kazandırmak ve pekiştirmek aslında büyüme sürecinin doğal bir parçasıdır. Çocuğun kişilik özellikleri (örneğin çok inatçı olmak), bazen çevresel koşullar (örneğin anne-babanın iş temposu), bazen de anne-baba tutumları (örneğin çok korumacı olmak ya da tam tersi beklentilerin çok yüksek olması) bu doğal sürecin farklı şekillerde yaşanmasına neden olabilmektedir. Coleman ve Apts (1991) ailelerin çocuklarına, sosyal beceriler, özbakım becerileri, ev içi beceriler gibi birçok bağımsız yaşam becerisini kazandırmada yardımcı olabileceği belirtilmektedir. Çok erken dönemden itibaren temelleri atılmaya başlanan özbakımla ilgili alışkanlıkların kazandırılmasında özellikle anne ve babalara büyük görevler düşmektedir (Demiriz ve Dinçer, 2000). Ebeveynin çocuktan itaat, bağımsızlık ve kendine güven beklentileri; çocuğun özbakım becerilerindeki başarısını yakından etkilemektedir (Schaefer ve Bell, 1958). Özbakım becerilerinin sağlıklı gelişimde; çocuğun anne-babanın isteklerine uymama girişimleri, çocuğun özerkliğine sahip çıkma ve özerkliğini toplumca kabul edilebilir bir biçimde belirtme çabaları (Hortaçsu, 2003) önemli rol oynamaktadır.

Yapılan alan taramalarında, çocukların sağlıklı özbakım becerilerine sahip olmalarında ailelere rehberlik edebilecek değerlendirme materyallerine ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, 36-72 aylık çocukların özbakım becerilerinin anne-babaları tarafından ne düzeyde desteklendiğini belirleyen bir envanter geliştirmek olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanterinin (ÖBEDE) geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış ve tanımlayıcı istatistik değerleri hesaplanmış ve yüzdelik, z ve T puanları belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmada 36-72 aylık çocukların özbakım becerilerinin anne-babaları tarafından ne düzeyde desteklendiğini belirleyen bir envanterin geliştirilmesi amaçlandığı için genel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2004).

Araştırmaya ilk olarak “Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanteri (ÖBEDE)” maddelerinin oluşturulması ve uzman görüşüne sunulması ile başlanmıştır. Envanter bir plot grup üzerinde denenmiş ve uygulamaya yönelik aksaklıklar düzeltilmiştir. ÖBEDE en son olarak çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri tamamlandıktan sonra ÖBEDE'nin tanımlayıcı istatistik değerleri hesaplanmış ve ham puanlara ilişkin yüzde, z ve T puanları belirlenmiştir. Tüm analizler sırasında Windows için SPSS 13.0 istatistik programı kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul İli genelinde M.E.B.'na bağlı resmi ve özel okulöncesi sınıflarına devam eden 36-72 aylık çocukların anne ve babaları arasından tesadüfi olarak seçilerek belirlenmiştir. Özbakım Becerilerinde

Ebeveyn Desteği Envanteri'nin (OBEDE) ön uygulamasında 24 ebeveynden (12 anne ve 12 baba), test tekrar test ve kriter geçerliği analizlerinde 32 ebeveynden (16 anne ve 16 baba), geçerlik ve güvenirlik analizlerinde 400 ebeveynden (200 anne ve 200 baba), tanımlayıcı istatistik değerlerinin hesaplanmasında ve yüzdelik, z ve T puanlarının belirlenmesinde 432 ebeveynden (216 anne ve 216 baba) elde edilen veriler kullanılmıştır (Karasar, 1998). Çalışma grubunda yer alan anne ve babalara uygulanan "Aile Bilgi Anketi" sonuçlarına göre ebeveyn ve çocuğa ilişkin tanımlayıcı bilgiler şöyledir:

- Annelerin %21.8'i 20-30, %49.9'u 31-40, %25.0'i 41-50, %3.3'ü 51-60 yaşları arasındadır. Babaların ise %11.0'i 20-30, %46.6'sı 31-40, %31.2'si 41-50, %11.2'si 51-60 yaşları arasındadır.
- Annelerin %3.4'ü okur-yazar, %35.7'si ilköğretim, %42.2'si lise, %17.8'i üniversite, %0.9'u yüksek lisans/ doktora mezunudur. Babaların ise %6.5'i okur-yazar, %28.7'si ilköğretim, %38.2'si lise, %23.6'sı üniversite, %3.0'ü yüksek lisans/ doktora mezunudur.
- Ailenin gelir durumu; annelerin %13.2'si tarafından dar gelirliyiz, %36.5'i tarafından ortanın altı gelirliyiz, %37.8'i tarafından orta gelirliyiz, %8.7'si tarafından ortanın üstü gelirliyiz, %4.8'i tarafından varlıklıyız olarak tanımlanmıştır. Babaların ise %19.7'si tarafından dar gelirliyiz, %33.1'i tarafından ortanın altı gelirliyiz, %30.5'i tarafından orta gelirliyiz, %10.6'sı tarafından ortanın üstü gelirliyiz, %6.1'i tarafından varlıklıyız olarak tanımlanmıştır.
- Ailelerin %49.8'inin kız, %50.2'sinin ise erkek çocuğu vardır.
- Ailelerin %33.2'sinin 37-48, %33.3'ünün 49-60, %33.5'inin 61-72 aylar arasında çocuğu vardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, "Aile Bilgi Anketi", "Ankara Gelişimsel Tarama Envanteri (AGTE)" ve "Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanteri'nin (ÖBEDE)" uygulanması ile elde edilmiştir.

Aile Bilgi Anketi

"Aile Bilgi Anketi" araştırma kapsamında geliştirilmiştir. ÖBEDE'ni dolduran ebeveyne ait bazı bilgilerin toplanılması amaçlanmıştır. Anketle ebeveynin yaşı, eğitim durumu, ailenin gelir durumu, sahip olunan çocuk sayısı, sahip olunan çocuk/çocukların yaş ve cinsiyetlerine yönelik bilgilere ulaşılmak istenmiştir.

Ankara Gelişimsel Tarama Envanteri (AGTE)

0-6 yaş çocukların gelişimi ve becerilerini annelerden alınan bilgiler doğrultusunda değerlendirebilen bir envanterdir. AGTE, anneler dışında çocuğun gelişimini yakından izleyen ve çocuğu iyi tanıyan babalar, bacıcılar ve öğretmenler tarafından da yanıtlanabilmektedir. Envanter, çeşitli yaş gruplarına göre düzenlenen "evet", "hayır", "bilmiyorum" şeklinde yanıtlanan 154 maddeden oluşmaktadır. Sorular gelişimi farklı, ancak birbiriyle ilişkili alanlarını (dil-bilişsel, ince motor, kaba motor, sosyal beceri-özbakım) temsil edilecek biçimde düzenlemiştir (Savaşır, Sezgin, Erol, 1994). Araştırma kapsamında

AGTE'nin sadece "Sosyal Beceri-Özbakım, SB-Ö" alt boyutundan elde edilen puanlar kullanılmıştır.

Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanteri'nin Geliştirilmesi (ÖBEDE)

ÖBEDE'nin maddeleri, 36-72 aylık çocukların özbakım gereksinimleri ve var olması beklenen özbakım becerileri temel alınarak hazırlanmıştır. İlk aşamada alan taraması yapılmış ve envantere yer alacak özbakım becerilerine ilişkin sınıflama oluşturulmuştur. Özbakım becerileri (1) temizlik ve düzen, (2) beslenme, (3) giyinme, (4) kişisel güvenlik ve (5) dinlenme olmak üzere beş alt başlıkta sınıflanmıştır. Bu alt başlıklarda yer alabilecek 100 madde oluşturulmuştur. Daha sonra bu maddeler uzman görüşüne sunulmuştur. İlk uzman görüşü, alanda çalışan bir Türkçe öğretmeninden alınmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği ve dil bilgisi yapısı gözden geçirilmiştir. Daha sonra alanda çalışan 5 uzmandan daha görüş alınmıştır. Uzmanlardan 3'ü okulöncesi öğretmeni, 2'si akademisyendir. Uzman değerlendirmelerinde; üretilen maddelerin ölçülecek özelliği temsil edip etmediğine ilişkin bilgi istenmiştir. Uzmanlar maddeleri "Madde gereklidir ve Madde havuzunda kalmalıdır", "Madde yararlıdır ancak yeterli değildir" ve "Madde gerekli değildir" olarak değerlendirmiştir. Uzman değerlendirmeleri sonrasında her bir madde için kapsam geçerlik oranı hesaplanarak istatistiksel olarak anlamlı olmayan ($\alpha = 0.05$) maddeler (13 madde) madde havuzundan çıkartılmıştır (Alpar, 2010). Uzmanların görüşleri doğrultusunda envanterin maddeleri 100 maddeden 87 maddeye düşürülmüştür. Ebeveynin çocuğun özbakım becerilerine yardım düzeyi "Her zaman yardım ederim", "Sık sık yardım ederim", "Bazen yardım ederim", "Nadiren yardım ederim" ve "Hiç yardım etmem" şeklinde derecelendirilerek Likert tipi değerlendirme formu oluşturulmuştur. "Her zaman yardım ederim" cevabı "5" puan, "Sık sık yardım ederim" cevabı "3" puan, "Bazen yardım ederim" cevabı "3" puan, "Nadiren yardım ederim" cevabı "2" puan ve "Hiç yardım etmem" cevabı ise "1" puan değerinde belirlenmiştir. Envanter, uygulama yönergesinin yazılıp ve aile bilgi anketinin eklenmesinden sonra 24 ebeveyninden (12 anne ve 12 baba) oluşan bir gruba uygulanmıştır. Uygulamaya yönelik aksaklıklar gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılmıştır.

ÖBEDE, gönüllülük ilkesine göre sınıf veya rehber öğretmenler ile yapılan işbirliği ile anne-babalara ulaştırılmıştır. Uygulamadan önce araştırmaya katılan anne-babalara ÖBEDE ile ilgili bilgi verilmiştir. Soruların içtenlikle ve doğru olarak yanıtlanmasının önemi açıklanmıştır. Katılımcılardan, çocuklarının özbakım becerilerini destekleme durumlarını belirten kutucuğa X işareti koymaları istenmiştir. Katılımcıların ÖBEDE'ni doldurma süresi 15 ile 25 dakika arasında değişmektedir.

BULGULAR

Geçerlik Çalışmaları

ÖBEDE'nin yapı geçerliğini belirlemek için ilk olarak verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer Olkin Testi (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Barlett Küresellik Testi (Bartlett's Test of Sphericity) ile kontrol edilmiştir. Verilerin faktör analizi için uygun olduğu tespit edildikten sonra ÖBEDE'nin yapı geçerliği, açıklayıcı (Exploratory Faktör Analysis) faktör analizi ile belirlenmiştir. ÖBEDE maddelerinin ayırt etme gücünü ortaya koymak amacıyla, envanterden elde edilen en yüksek ve en düşük puanların %27'lik bölümlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. Ayrıca envanter alt boyutları ile ve envanter toplam puanları arasındaki korelasyon hesaplanmıştır.

ÖBEDE'nin kriter geçerliğini belirlemek amacıyla Savaşır, Sezgin ve Erol (1994) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik değerleri belli olan Ankara Gelişimsel Tarama Envanteri'nin (AGTE) "Sosyal Beceri-Özbakım, SB-Ö" alt boyutu kullanılmıştır. ÖBEDE ve AGTE (SB-Ö) formlarının aynı gruba uygulanması ile elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Yapı Geçerliği

Envanterin faktör yapısını incelemek amacıyla yapılan açıklayıcı faktör analizinde, Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) ve Dik Döndürme Yöntemi (Orthogonal Rotation Method) uygulanarak envanterin alt boyutları ve alt boyutlardaki madde yükleri belirlenmiştir. Envanterin alt boyutlarının hangi maddeden oluştuğu ve bu boyutların toplam varyansın ne kadarını karşıladığına ilişkin analizlerde de özdeğer olarak 3 ve 3'ten büyük değer alan alt boyutların varyansları temel alınmıştır. Ayrıca herhangi bir faktör altında tek bir maddenin bulunmaması, birden fazla faktör altında birbirine yakın faktör yüklerinin bulunmaması ve faktör yükünün 0.45'in üstünde olması koşulları aranmıştır (Büyüköztürk, 2003).

ÖBEDE'nin Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği değeri 0.91'dir. Bu değer 0.50'nin üzerinde bir değer almış olması, çalışma grubu büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermektedir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım 2007). ÖBEDE'nin Bartlett Küresellik Testi değeri ise 21914.87 olarak ($p = .00$, $sd = 3741$) bulunmuştur. Bu değer 0.01 önem derecesinde anlamlı olması ise, ÖBEDE ile ölçülen özelliğin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden geldiğini ifade etmektedir (Şencan 2005; Tavşancıl 2010).

ÖBEDE'nin Temel Bileşenler ve Dik Döndürme analizleri sonuçlarına göre; özdeğeri 3 ve yukarı olan 5 temel faktörün olduğu ve faktör yükü .45 altında 25 maddenin (madde 4, 5, 6, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 20, 21, 27, 43, 49, 51, 52, 67, 72, 73, 76, 77, 78, 79, 86 ve 87) bulunduğu görülmüştür. Bu maddelerin

Envanter genelinden çıkartılmasına ve açımlayıcı faktör analizi işlemlerinin tekrarlanmasına karar verilmiştir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2005). Açımlayıcı faktör analizi işlemleri tekrarlandığında toplam 62 madde ve 5 faktör belirlenmiştir. 5 faktörün açıklanan toplam varyans miktarı %49.52'dir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarları sırasıyla; birinci faktör için %13.64 (19 madde), ikinci faktör için %13.22 (14 madde), üçüncü faktör için %11.57 (16 madde), dördüncü faktör için %6.14 (8 madde) ve beşinci faktör için %4.95 (5 madde) olarak belirlenmiştir (Tablo 1). Bir ölçme aracının yapı geçerliği için ölçme aracının tüm faktörlerin açıkladığı toplam varyansının %40'ın üstünde bir değer olmasının kabul edilir olduğu belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk 2010; Tavşancıl 2010). ÖBEDE'nin tüm faktörlerinin açıkladıkları toplam varyans yüzdesinin 49.52 olması; ölçülmek istenen özelliği içerdiğini göstermektedir. Her bir faktörü oluşturan maddelerin içeriği incelendiğinde; birinci faktördeki maddelere "temizlik ve düzen", ikinci faktördeki maddelere "beslenme", üçüncü faktördeki maddelere "giyinme", dördüncü faktördeki maddelere "kişisel güvenlik" ve beşinci faktördeki maddelere "dinlenme" ile adı verilmiştir (Ek 1: ÖBEDE'nin maddeleri)

Tablo 1. ÖBEDE'nin Faktör Ağırlıkları ve Açıklayıcılıkları

| Temizlik ve Düzen | | | Beslenme | | | Giyinme | | | Kişisel Güvenlik | | | Dinlenme | | |
|-------------------|--------------------|-----------------------|----------|--------------------|-----------------------|----------|--------------------|-----------------------|------------------|--------------------|-----------------------|----------|--------------------|-----------------------|
| Maddeler | Faktör Ağırlıkları | Faktör Açıklayıcılığı | Maddeler | Faktör Ağırlıkları | Faktör Açıklayıcılığı | Maddeler | Faktör Ağırlıkları | Faktör Açıklayıcılığı | Maddeler | Faktör Ağırlıkları | Faktör Açıklayıcılığı | Maddeler | Faktör Ağırlıkları | Faktör Açıklayıcılığı |
| 29 | .74 | 13.64 | 64 | .73 | 13.22 | 23 | .76 | 11.57 | 8 | .79 | 6.14 | 84 | .73 | 4.95 |
| 30 | .72 | | 65 | .73 | | 24 | .75 | | 9 | .75 | | 82 | .64 | |
| 37 | .71 | | 60 | .71 | | 41 | .66 | | 17 | .51 | | 83 | .61 | |
| 48 | .71 | | 63 | .70 | | 25 | .65 | | 1 | .49 | | 81 | .60 | |
| 39 | .67 | | 55 | .65 | | 22 | .65 | | 2 | .49 | | 85 | .50 | |
| 38 | .66 | | 54 | .63 | | 26 | .63 | | 3 | .47 | | | | |
| 47 | .65 | | 58 | .61 | | 33 | .59 | | 7 | .46 | | | | |
| 50 | .65 | | 57 | .60 | | 31 | .58 | | 14 | .38 | | | | |
| 74 | .61 | | 61 | .57 | | 42 | .56 | | | | | | | |
| 46 | .59 | | 53 | .56 | | 32 | .56 | | | | | | | |
| 44 | .58 | | 66 | .55 | | 40 | .52 | | | | | | | |
| 34 | .57 | | 56 | .54 | | 70 | .49 | | | | | | | |
| 75 | .57 | | 62 | .54 | | 59 | .49 | | | | | | | |
| 19 | .55 | | 45 | .43 | | 69 | .45 | | | | | | | |
| 35 | .53 | | | | | 68 | .45 | | | | | | | |
| 36 | .52 | | | | | 71 | .43 | | | | | | | |
| 80 | .49 | | | | | | | | | | | | | |
| 28 | .46 | | | | | | | | | | | | | |
| 11 | .36 | | | | | | | | | | | | | |

Madde ayırdedicilik analizi için envanter toplam puanları temel alınarak grubun toplam puanları en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmıştır. Daha

sonra en yüksek puan alan %27'lik grup ile en düşük puan alan %27'lik grup arasında, her bir madde ortalamaları için ilişkisiz grup "t" testi uygulanmıştır (Alpar, 2010). ÖBEDE'nin tüm maddeleri için $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Madde ayırmedicilik analizi sonucu ÖBEDE'nden elde edilen en yüksek puan ile en düşük puan arasında amaçlanan özelliği ölçme konusunda ayırt edici olduğu görülmüştür (Erkuş, 2003).

Envanterin alt boyutları arasındaki ilişkinin derecesini ve yönünü belirlemek amacıyla Pearson r Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır (Kalaycı, 2005). ÖBEDE'nin genel toplam puanı ile en yüksek korelasyon "beslenme" alt boyutundan (.87), en düşük korelasyon ise "dinlenme" alt boyuttundan (.59) elde edilmiştir. ÖBEDE'nin genel toplam puanı ile "temizlik ve düzen" alt boyutu arasında .79, "giyinme" alt boyutu ile .81 ve "kişisel güvenlik" alt boyutu ile .69 değerinde korelasyonlar görülmüştür. Tüm boyutların kendi aralarına ve toplam puan ile korelasyonu istatistiksel açıdan .01 düzeyinde bulunmuştur.

Kriter Geçerliği

ÖBEDE'nin kriter geçerliği belirlemek amacıyla ÖBEDE ve AGTE (SB-Ö) formları aynı çalışma grubuna uygulanmıştır (Öner, 1997). Elde edilen puanlar arasındaki Pearson r Korelasyon katsayıları hesaplandığında (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007); ÖBEDE ile AGTE (SB-Ö) puanları arasında istatistiksel açıdan .01 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. ÖBEDE'nin AGTE (SB-Ö) ile arasındaki en yüksek korelasyon "beslenme" alt boyutundan (.88), en düşük korelasyon ise "giyinme" ve "dinlenme" alt boyutlarından (.81, .81) elde edilmiştir. AGTE'nin ÖBEDE "temizlik ve düzen" alt boyutu ile olan korelasyonu .83 iken; "kişisel güvenlik" alt boyutu ile olan korelasyonu .85'tir. ÖBEDE'nin genel toplam puanı ile AGTE (SB-Ö) arasındaki korelasyon ise .89'dur. Elde edilen bu sonuçlar da ÖBEDE'nin geçerliğini bir kez daha ispatlayan önemli bir bulgudur.

Güvenirlilik Çalışmaları

ÖBEDE'nin güvenirliliğinin belirlenmesinde test-tekrar test güvenirliliği, iç tutarlılık (Crobhah Alpha, Spearman-Brown ve Guttman teknikleri) ve madde analizleri (madde toplam ve madde kalan analizleri) yapılmıştır.

Test-tekrar Test Güvenirliliği

ÖBEDE'nin test tekrar test güvenirliliğini belirlemek üzere envanter aynı gruba iki hafta arayla uygulanmıştır. Her iki uygulamadan elde edilen veriler üzerinde Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi yapılmıştır (Özdamar, 2004). Analiz sonuçlarına göre; iki uygulama arasındaki devamlılık katsayıları envanter "genel toplam" puanları için .99, "temizlik ve düzen" alt boyutu için .99, "beslenme" alt boyutu için .98, "giyinme" alt boyutu için .99, "kişisel güvenlik" alt boyutu için .98 ve "dinlenme" alt boyutu için .95 olarak bulunmuştur ($p < .01$). ÖBEDE'nin toplam puanı için farklı zamanlardaki uygulama güvenirliliği %99'dur.

İç Tutarlılık Güvenirliliği

ÖBEDE'nin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Crobbah Alpha, Spearman-Brown ve Guttman teknikleri kullanılmıştır (Şencan, 2005). ÖBEDE'nin güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği .96 değeriyle Cronbach Alpha, en düşük güvenilirliği ise .86 değeriyle Spearman-Brown tekniklerinin verdiği görülmüştür. Guttman tekniğinin ise .94 değerini aldığı bulunmuştur. Tüm bu tekniklerden alınan değerlerin 0.70'ten büyük bir değer olması (Gözüm ve Aksayan, 2003), ÖBEDE iç güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Madde Analizleri

ÖBEDE'nde yer alan madde ölçütlerinin özellikler açısından kişileri ayırt etmede ne kadar yeterli olduğunun belirlenmesi amacıyla madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları hesaplanmıştır (Şencan, 2005). Madde-toplam korelasyonlarında elde edilen korelasyon katsayıları “temizlik ve düzen” alt boyutunda .32 ile .63 arasında, “beslenme” alt boyutunda .50 ile .72 arasında, “giyinme” alt boyutunda .43 ile .62 arasında, “kişisel güvenlik” alt boyutunda .39 ile .54 arasında ve “dinlenme” alt boyutta .37 ile .45 arasındadır. Madde-kalan korelasyonlarında elde edilen korelasyon katsayıları “temizlik ve düzen” alt boyutunda .26 ile .73 arasında, “beslenme” alt boyutunda .26 ile .70 arasında, “giyinme” alt boyutunda .41 ile .84 arasında, “kişisel güvenlik” alt boyutunda .20 ile .72 arasında ve “dinlenme” alt boyutta .23 ile .37 arasındadır. Tüm alt boyutlardaki maddeler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .01$).

ÖBEDE'nin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri ve Ham Puanlarına İlişkin Yüzde, z ve T Puan Dönüşümleri

Tablo 2'de ÖBEDE'nin alt boyutları ve genel toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri verilmiştir. Envanterin genel toplam puanlarına ilişkin aritmetik ortalamasının 196.38; medyanının 193.00; modunun 189.00; standart sapmasının 50.97; varyansının 2597.69; skewness değerinin -0.13; kurtosis değerinin -0.47; ranjının 240.00; alınabilecek en düşük puanın 62.00; ve alınabilecek en yüksek puanın 302.00 olduğu görülmektedir. ÖBEDE'nin genel toplamında 161 ve altında puan alanlar “düşük düzeyde”; 162 ile 233 puan arasında puan alanlar “orta düzeyde”; 234 ve üstünde puan alanlar “yüksek düzeyde” ebeveyn desteği alındığını göstermektedir.

Tablo 2. ÖBEDE'nin Alt Boyutları ve Genel Toplam Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

| Analizler | Temizlik ve Düzen | Beslenme | Giyinme | Kişisel Güvenlik | Dinlenme | Genel Toplam |
|--------------------|-------------------|----------|---------|------------------|----------|--------------|
| Aritmetik Ortalama | 47.21 | 45.86 | 61.31 | 29.54 | 12.46 | 196.38 |
| Medyan | 47.00 | 45.00 | 61.00 | 29.00 | 11.00 | 193.00 |
| Mod | 52.00 | 45.00 | 61.00 | 29.00 | 11.00 | 189.00 |
| Standart Sapma | 16.08 | 12.05 | 13.23 | 5.54 | 4.76 | 50.97 |
| Vayans | 258.52 | 145.14 | 174.96 | 30.73 | 22.66 | 2597.69 |

| | | | | | | | |
|----------------|-------|-------|-------|-------|-------|--------|--------|
| Skewness | 0.38 | -0.13 | -0.82 | -0.75 | 0.39 | -0.13 | |
| Kurtosis | -0.63 | -0.41 | 0.44 | 0.96 | -0.58 | -0.47 | |
| Ranj | 68.00 | 56.00 | 64.00 | 32.00 | 20.00 | 240.00 | |
| Minimum | 19.00 | 14.00 | 16.00 | 8.00 | 5.00 | 62.00 | |
| Maximum | 87.00 | 70.00 | 80.00 | 40.00 | 25.00 | 302.00 | |
| Yüzdeler dilim | 25 | 34.00 | 38.00 | 53.00 | 27.00 | 9.00 | 161.00 |
| | 50 | 47.00 | 45.00 | 61.00 | 29.00 | 11.00 | 193.00 |
| | 75 | 57.00 | 55.00 | 72.00 | 33.00 | 16.00 | 233.00 |

N = 432

ÖBEDE'nin tüm alt boyutlarına, genel toplamına ve yaş gruplarına göre alınan puanlara göre yüzdeler, z ve T puanları hesaplanmıştır. Böylece grupları karşılaştırabilmek için ham puanların ortak bir puan sistemine yani standart puanlara dönüştürülmesi sağlanmıştır. ÖBEDE'nin alt boyutlarına ait yüzdeler, z ve T puanları Ek 2a, 2b, 2c, 2d ve 2e'de sunulmuştur.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanteri (ÖBEDE), 36-72 aylık çocukların özbakım becerilerinin anne-babaları tarafından ne düzeyde desteklendiğini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir.

ÖBEDE'nin geliştirilmesi için toplanan verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer Olkin Testi ve Barlett Küresellik Testi ile kontrol edilmiştir. ÖBEDE'nin Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği değeri 0.91, Bartlett küresellik testi değeri ise 21914.87 olarak ($p = .00$, $sd = 3741$) bulunmuştur. Kaiser-Meyer Olkin Test değerinin 0.50'nin üzerinde bir değer almış olması, çalışma grubu büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermektedir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım 2007). ÖBEDE'nin Barlett Küresellik Testi değerinin .01 önem derecesinde anlamlı olması ise, ölçülen özelliğin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden geldiğini ifade etmektedir (Şencan 2005; Tavşancıl 2010). Geliştirilen Envanter için gerek denek sayısı gerekse çeşitliliği bakımından istatistiksel analizlerin gerektirdiği yeterlilik sağlanmıştır.

ÖBEDE'nin faktör yapısı açımlayıcı faktör analizi ile belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucu birden fazla faktör de yük veren ve faktör yükü .45'in altında olan 25 madde (madde 4, 5, 6, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 20, 21, 27, 43, 49, 51, 52, 67, 72, 73, 76, 77, 78, 79, 86 ve 87) Envanterden çıkartılmıştır. Geriye kalan 62 madde öz değeri 3'ün üzerinde olan beş faktörlü bir yapı oluşturmuştur. 5 faktör için açıklanan toplam varyans miktarı %49.52'dür. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2010) ve Tavşancıl'a (2010) göre; çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli kabul edilmektedir. Faktörlerin açıkladıkları varyans miktarları sırasıyla; "temizlik ve düzen" alt boyutunda %13.64 (19 madde), "beslenme" alt boyutunda %13.22 (14 madde), "giyinme" alt boyutunda %11.57 (16 madde), "kişisel güvenlik" alt boyutunda

%6.14 (8 madde) ve “dinlenme” alt boyutunda ise %4.95 (5 madde) olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

ÖBEDE'nin toplam puanı ile alt boyut puanları arasındaki korelasyonların .59 ile .87 arasında değiştiği görülmüştür. Görülen korelasyonların yükselmesi binişiklik, düşmesi ise bağımsızlık göstergesidir (Büyüköztürk, 2003; Özgüven, 1992). Tüm bu bulgular ve ölçütler dikkate alındığında ÖBEDE'nin yapı geçerliğine sahip olduğu göstermektedir.

ÖBEDE maddelerinin ayırt etme gücünü ortaya koymak amacıyla, maddelere verilen cevapların alt ve üst gruplar (%27) arasında farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. ÖBEDE'nin tüm maddeleri için $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Madde ayırdedicilik analizi sonucu, Envanterden elde edilen en yüksek puanlar ile en düşük puanlar arasında anlamlı bir farkın olması, amaçlanan özelliği ölçme konusunda ayırt edici olduğunu göstermektedir (Erkuş, 2003).

ÖBEDE ve AGTE (SB-Ö) formlarının aynı gruba uygulanması ile kriter yeterliliği incelenmiştir. ÖBEDE ile AGTE (SB-Ö) puanları arasında istatistiksel açıdan en az .01 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. ÖBEDE'nin AGTE (SB-Ö) ile arasındaki en yüksek korelasyonun “beslenme” alt boyutundan (.88), en düşük korelasyon ise “giyinme” ve “dinlenme” alt boyutlarından (.81, .81) elde edildiği belirlenmiştir. AGTE'nin ÖBEDE “temizlik ve düzen” alt boyutu ile olan korelasyonu .83, “kişisel güvenlik” ile olan korelasyonu .85 olarak bulunmuştur. ÖBEDE'nin genel toplam puanı ile AGTE (SB-Ö) arasındaki korelasyon ise .89'dur. Elde edilen bu sonuçlar da ÖBEDE geçerliğini bir kez daha ispatlayan önemli bir bulgudur (Öner, 1997).

ÖBEDE'nin güvenilirliğinin belirlenmesinde test-tekrar test, iç tutarlılık (Crobhah Alpha, Spearman-Brown ve Guttman teknikleri) ve madde analizleri (madde toplam ve madde kalan analizleri) yapılmıştır.

ÖBEDE'nin aynı gruba iki hafta arayla uygulanması sonucu elde edilen verilerin devamlılık katsayıları envanter genel toplam puanı için .99, “temizlik ve düzen” alt boyutu için .99, “beslenme” alt boyutu için .98, “giyinme” alt boyutu için .99, “kişisel güvenlik” alt boyutu için .98 ve “dinlenme” alt boyutu için .95 olarak bulunmuştur ($p < .01$). ÖBEDE'nin farklı zamanlardaki uygulama güvenilirliği %99'dur.

ÖBEDE'nin güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği .96 değeriyle Cronbach Alpha, en düşük güvenilirliği ise .86 değeriyle Spearman-Brown tekniklerinin verdiği görülmüştür. Guttman tekniğinin ise .94 değerini aldığı bulunmuştur. Tüm bu tekniklerden alınan değerlerin 0.70'ten büyük bir değer olması (Gözüm ve Aksayan, 2003), ÖBEDE'nin güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

ÖBEDE’nde yer alan madde ölçütlerinin özellikler açısından kişileri ayırt etmede ne kadar yeterli olduğunun belirlenmesi amacıyla madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları hesaplanmıştır. Madde-toplam korelasyonlarında elde edilen korelasyon katsayıları “temizlik ve düzen” alt boyutunda .32 ile .63 arasında, “beslenme” alt boyutunda .50 ile .72 arasında, “giyinme” alt boyutunda .43 ile .62 arasında, “kişisel güvenlik” alt boyutunda .39 ile .54 arasında ve “dinlenme” alt boyutunda .37 ile .45 arasındadır. Madde-kalan korelasyonlarında elde edilen korelasyon katsayıları “temizlik ve düzen” alt boyutunda .26 ile .73 arasında, “beslenme” alt boyutunda .26 ile .70 arasında, “giyinme” alt boyutunda .41 ile .84 arasında, “kişisel güvenlik” alt boyutunda .20 ile .72 arasında ve “dinlenme” alt boyutunda .23 ile .37 arasındadır. Tüm alt boyutlardaki maddeler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .01$).

ÖBEDE’nin tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde; envanter genel toplam puanı için 161 ve altında puan alan anne-babalar “düşük düzeyde”; 162 ile 233 puan arasında puan alanlar “orta düzeyde”; 234 ve üstünde puan alanlar ise “yüksek düzeyde” çocuklarının özbakım becerilerini desteklemektedirler (Tablo 2).

Elde edilen bulgular ÖBEDE’nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. 36-72 aylar arası çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özbakım becerilerini destekleme düzeyleri değerlendirilmesinde ÖBEDE kullanılabilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın anne-babaların çocuklarının özbakım becerilerine dikkatlerinin çekilmesi nedeniyle önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca uygulamalar sırasında ÖBEDE’nin uygulama ve değerlendirme işlemlerinin anlaşılır olduğu ve kısa sürede tamamlanabildiği görülmüştür. Bu nedenle ÖBEDE’nin başta eğitimciler olmak üzere alanda çocukla çalışan pek çok meslek grubu tarafından da tercih edilebileceği düşünülmektedir. ÖBEDE ile yapılacak her bir araştırmanın ise, Envanterin daha da güçlü ölçme yapabilmesinde katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma İstanbul ili kapsamında yapılmıştır Kağıtçıbaşı (1990) ülkemizin çok farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahip olduğunu belirtmektedir. Anne ve babaların çocuk yetiştirme davranışlarının temeli; çocuk sahibi olmayı isteyip istememe, yaş, eğitim durumu, kendilerini ve rollerini nasıl algıladıkları, çocuk ve aileyle ilgili temel inanç ve değerler gibi pek çok değişken tarafından etkilenmektedir (Kağıtçıbaşı, 1981) ÖBEDE, hem ebeveynle ilişkin değişkenler (ebeveynin yaşı, eğitim durumu, doğup büyüdüğü yer, kendini ve rollerini nasıl algıladığı gibi) hem de sahip olunan çocuğa ilişkin değişkenler (çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş durumu gibi) açısından farklı araştırmalarda kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- AAMR/American Association on Mental Retardation (1992). *Mental retardation: Definition, classification and systems of supports (9th ed.)*. Washington DC: 1992.
- Alpar, R. (2010). *Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlilik*. Ankara: Detay Yayınları.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Adapazarı: Değişim.
- Beyazova, M. ve Kutsal, Y. G. (2000). *Fiziksel tıp ve rehabilitasyon* (Cilt II, 2395-2430). Ankara: Günes Kitapevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Coleman, M. & Apts, S. (1991). Home alone risk factors. *Teaching Exceptional Children Journal*, 23(3), 36-39.
- Çokluk, Ö. Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demiriz, S. ve Dinçer, Ç. (2001). 5-6 yaş çocuklarının özbakım becerilerinin cinsiyet ve okul öncesi eğitim alma durumlarına göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 150.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar* (1. Basım). Ankara: TPD.
- Fawcett, J. (2005). *Contemporary nursing knowledge: analysis and evaluation of conceptual models of nursing* (2th ed). USA: FA Davis Comp.
- Gözüm, S. ve Aksayan, S. (2003). Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber: Psikometrik özellikler ve kültürler arası karşılaştırma. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 5(1), 3-14.
- Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler: Ana baba, kardeş ve arkadaşlar*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun değeri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). *İnsan aile kültürü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (1. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kara, B. (2001). Öz-Bakım tanımı ve kavramsal yönü. *Sendrom Aktüel Aylık Tıp Dergisi*, 13(7), 105-108.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi* (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Katz, L. G. (1999). *Another look at what young children should be learning* (ERIC Document Reproduction Service No. ED430735).
- McCaleb, A. & Cull, V. (2000). Sociocultural influences and self care practices of middle adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, 15(1), 30-35.
- McCaleb, A. & Edgil, A. (1994). Self-concept and self care practices of healthy adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, 9(4), 233-238.
- Nahcivan, N. O. (2004). A Turkish language equivalence of the exercise of self-care agency scale. *Western Journal of Nursing Research*, 26(7), 813-824.
- Neistadt, M. E., & Marques, K. (1984). An independent living skills training program. *The American Journal of Occupational Therapy*, 38(10), 671-676.
- Oktay, A. (1985). Okul öncesi dönemde temel alışkanlıkların kazandırılması. *YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri I-II SAYFA YAZ*. İstanbul: Doğu Matbaası.
- Orem, D. E., (2001). *Self-care deficit theory of nursing: concepts and applications* (7th ed. pp.99-135). USA: Mosby-Year Book.
- Öner, N. (1997). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testler* (3 Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Öz, F. (2004). *Sağlık alanında temel kavramlar*. Ankara: İmaj İç ve Dış Ticaret AŞ.

- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi I-II* (5. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özgüven, İ. E. (1992). *Hacettepe kişilik envanteri*. Ankara: PDREM.
- Savaşır, I., Sezgin, N., Erol, N. (1994). *Ankara gelişimsel tarama envanteri*. Ankara: TPD.
- Schaefer, E. S. & Bell, R. Q. (1958). Development of a parental attitude research instrument. *Journal of Child Development*, 29, 339-361.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S. ve Çinko, M. (2005). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi* (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Sisson, L. & Dixon, J. M. (1986). A behavioral approach to the training and assesment of feeding skills in multi-handicapped children. *Applied Research in Mental Retardation*, 7, 149-163.
- Steiger, N.J. & Lipson, J. G. (1985). *Self-care nursing. Theory & Practice*. Bowie, MD: Brady Communications.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerli*. (1.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Varol, N. (2004). *Öz bakım becerilerinin öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Velioğlu, P. (1999). *Hemşirelikte kavram ve kuramlar*. İstanbul: Alas Ofset.

SUMMARY

Self-care skills are covered by daily living skills (Neistadt and Marques, 1984). These skills include the skills which are necessary for the survival of the individual without being dependent on others. Acquisition of self-care skills, whose foundations were laid in early childhood, is one of the important steps for the child in order to be an independent and self-reliant individual (McCaleb & Edgil, 1994; McCaleb & Cull, 2000). Not only Self-care skills can be taught through direct teaching, also they can be taught through observational imitation and repetition and reinforcement with time. So, they turn into the behavior. Self-care skills necessary to give to children in early childhood education experiences are offered by parents at home and the teachers at the school. When the literature search was conducted in the area, it was seen that parents and educators were needed to guide assessment materials for children who have to gain healthy self-care skills. The purpose of this study is to develop an inventory for determining, what level is supported self-care skills of 36-72 months old children by their parent.

General screening model was used for the study, which aims the development of the inventory (Karasar, 2004).

The mothers and fathers of the study group were selected at random. For the pre-application of PSISS, the data obtained from 24 (12 mothers and 12 fathers), test-retest and criterion validity of the analysis, 32 (16 mothers and 16 fathers), validity and reliability analysis, 400 (200 mothers and 200 fathers), the calculation of descriptive statistics and 432 the parents (216 mothers and 216 fathers) in determining percentile values of z and T points were used.

Research data have been achieved by the application of "Family Information Questionnaire", "Ankara Developmental Screening Inventory" and "Parental Support Inventory for Self-Care Skills"

As first this study was started with the creation of PSISS items and expert opinion was provided about items of inventory. Then the validity and reliability of the data obtained from the study group were analyzed. After the inventory values of validity and reliability analysis, descriptive statistics were calculated and percent of z and T scores belong to the raw scores were determined.

As a result of the implementation of PSISS to the study group, the Kaiser-Meyer-Olkin sampling adequacy value and Bartlett test of sphericity value were found as 0.91 and 21914.87 ($p = .00$, $SD = 3741$) respectively.

As a result of the exploratory factor analysis, it was seen that PSISS consist of 62 items and has five-factor structure (Clean and property, Nutrition, Dressing, Personal Safety and Resting).

Explained the total variance amount of these five factors is 49.52%. Also the correlations between total score of PSISS and the scores of subscales ranged from .87 to .59. As a result of items discriminant analysis, it was seen that all items of PSISS had a significant difference at $p < .01$ level.

In order to determine the criteria validity of the PSISS, the PSISS and ADSI forms were applied to the same workgroup. Correlation between the total score of the PSISS and ADSI is .89. All these obtained results prove the validity of the PSISS.

In determining the reliability of PSISS, the test-retest reliability, internal consistency and item analyses were conducted. The different times application reliability of the PSISS is 99% ($p < .01$).

In order to test the reliability of the PSISS, internal consistency coefficients were calculated. It was seen that with the value of .96, the technique of Cronbach's alpha has been found that high reliability.

Correlation coefficients obtained from the item-total correlations ranged from .32 to .72, while item-remainder correlations ranged from .23 to .73 ($p < .01$).

When descriptive statistics values were calculated inventory, it was seen that the parents, whose overall total score of the PSISS under 161, rated "low-level"; parents with scores ranged from 162 to 233 points rated "moderate"; and parents with scores above 234 ranged "high-level". Those levels also showed their support for their children self-care skills.

The findings show that Parental Support Inventory for Self-Care Skills (PSISS) is a reliable and valid measurement tool. Therefore, PSISS can be used to assessment of parents, who have children between 36-72 months, support the level of self-care skills of children.

It is thought that this study provided an important contribution for the attraction of families on self-care skills of their children. PSISS can be recommended to the researchers who will research on the topic whether or not changes support levels of parents for self-care skills of 36-72 months old children according to certain variables. Considering the social and cultural diversity in our country, PSISS can be applied for different working groups.

Ek 1. Özbakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanteri (ÖBEDE) Maddeleri

TEMİZLİK VE DÜZEN

Burnunu temizlerken
Saçlarını tararken
Tırnaklarını temizlerken
Yüzünü yıkarken
Ellerini yıkarken
Dişlerini fırçalarken
Tuvalette giysilerini çıkartırken
Küçük tuvaletini yaptıktan sonra temizliğini yaparken (poposunu temizlerken, ellerini yıkarken, sifonu çekerken gibi)
Büyük tuvaletini yaptıktan sonra temizliğini yaparken (poposunu temizlerken, ellerini yıkarken, sifonu çekerken gibi)
Giysileri kirlendiğinde (üzerine bir şey döküldüğünde, çamur olduğunda gibi) temizlerken
Banyo yaptırılırken sırt, ense ve saçları dışındaki vücut bölgelerini yıkarken
Banyo sonrasında kurulanırken
Çöpü çöp kutusuna atarken
Dökülen bir şeyi (kırıntı, katı yemek parçaları, dökülmüş su gibi) toplarken
Oyuncaklarını/kitaplarını toplarken
Giysilerini temiz ve kirli diye ayırırken
Giysilerini dolabına yerleştirirken
Yatağını toplarken
Ev işlerine yardım ederken (masa kurma, çiçek sulama, tabak kurulama gibi)

BESLENME

Evde yemek yerken
Dışarıda (lokantada, misafirlikte vb) yemek yerken
Ne yiyeceğine kendisi karar verirken
Ne kadar yiyeceğine kendisi karar verirken
Kaşığı kullanırken
Çatalı kullanırken
Bıçağı kullanırken (yumuşak şeyleri keserken/ sürerken)
Sürahidenden bardağa su boşaltırken
Meyve suyu, süt kutusu gibi kutuları açarken
Taneli yiyecekleri (köfte gibi) tabağına koyarken
Sıvı yiyecekleri (çorba gibi) tabağına koyarken
Tuz, biber gibi baharatları yemeğine ekerken
Yiyecekleri (meyve gibi) yenebilecek şekilde yıkarken
Acıktığında kendisine basit yemekler (sandviç, meyve gibi) hazırlarken

GIYİNME

Giysilerinin önünü ve arkasını bulurken
Gömlek, ceket, palto gibi kollu giysileri giyerken
Pantolon, eşofman altı gibi bacaklı giysileri giyerken
Şapkasını takarken
Atkısını sararken
Eldivenlerini giyerken
Çoraplarını giyerken
İç çamaşırlarını değiştirirken
Çıt çıtlı giysilerini giyerken
Dügmeli giysilerini giyerken

Fermuarlı giysilerini giyerken
Terliklerini/ayakkabılarını doğru ayağına giymesi sırasında
Cırt cırtlı ayakkabılarını giyerken
Kemerli giysilerini giyerken
Umumi yerlerde tuvaleti bulurken
Ayakkabılarının bağcıklarını çözerken

KİŞİSEL GÜVENLİK

Bilinen tehlikelerden (cam kırığı, temizlik malzemeleri, yabancılar gibi)
Yürünebilecek kısa mesafede evinin yolunu bulması gerektiğinde
Kendi başına komşu, oyun bahçesi, bakkal gibi yerlere giderken
Yolda giderken kaldırımı kullanma, geçitlerde durma, trafik işaretlerine bakma gibi durumlarda
Arabayken araba koltuğuna oturduktan sonra kemerini bağlarken
Bildiği bir numarayı (tel. kısa yolları kullanarak) telefonla araması gerektiğinde
Sağlığını olumsuz etkileyecek yiyecekleri kaçınması konusunda
Duruma ve hava şartlarına (sıcaklığına) uygun giyeceklerini seçerken

DİNLENME

Yatağına gidip uyuması gerektiğinde
Yorgun olduğunda kendini dinlendirici bir etkinliğe yönlendirmesi gerektiğinde
Gece uyurken tuvalete gitmesi gerektiğinde
Yorulduğunu fark etmesinde
Yorgun olduğunu sözlü ifade etmesinde